

RIVOJLANISHNING HOZIRGI BOSQICHIDAGI ANTROPONIMLAR

Koziyeva Iqbol Komiljonovna

Buxoro davlat universiteti, rus tilshunosligi kafedrası o'qituvchisi

Anotatsiya: *Ushbu maqolada rus antroponimikasining hozirgi holati, rus antroponimlarining tarixi, shuningdek o'qitish metodikasi masalalari ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *Antroponim, shaxsiy ism, familiya, nom, onomastika, antroponimika.*

Anotation: *This article examines the current state of Russian anthroponymy, the history of Russian anthroponyms, as well as issues of teaching methodology.*

Keywords: *Anthroponymy, personal name, surname, name, onomastics, anthroponymy.*

Antroponimlarni o'rganish mahalliy va xorijiy tilshunoslikda azaliy an'anadir. So'nggi yillarda tadqiqotlar beshta asosiy yo'nalishda olib borilmoqda: to'g'ri ismning umumiy nazariyasi; rus antroponimlarining tarixi; rus antroponimikasining hozirgi holati; badiiy adabiyotdagi antroponimlar; antroponimikaning amaliy masalalari.

Ismining asosiy ajralib turadigan xususiyatlari quyidagilardan iborat: 1) bu sinfga kiritilgan barcha shaxslar uchun xarakterli xususiyatga ega bo'lgan ob'ektlar sinfiga emas, balki individual ob'ektga beriladi;

2) tegishli nom bilan nomlangan ob'ekt har doim aniq belgilangan, ajratilgan, aniqlangan;

3) ism to'g'ridan-to'g'ri tushuncha bilan bog'liq emas va til darajasida aniq va aniq ma'noga ega emas.

Ushbu belgilar so'zlarni ular kabi saralashga imkon beradi biz yoki apellyatsiya, hatto tegishli va umumiy ismlarning chegarasi noaniq va noaniq ko'rinadigan holatlarda ham.

Hozirgi bosqichda, lingvistik nuqtai nazardan, shaxsiy ismlar semantik, fonetik va morfologik xususiyatlariga qarab til tizimida quyi tizimni tashkil qiladi.

Nutqda paydo bo'lgan so'zlar uning tizimiga kirib, tilda mustahkamlanadi. Til o'z modellariga iloji boricha mos keladigan va uning tendentsiyalariga mos keladigan narsani tanlaydi. Barcha ismlar ma'lum bir tilda gaplashadigan odamlarga bir xil darajada ma'lum emas: faol ishlatiladigan so'zlar va passiv zaxiraga tegishli so'zlar mavjud. Shaxsiy nomlar, umumiy ismlar bilan taqqoslaganda, passiv fond faol fondan bir necha baravar yuqori, shuning uchun ularning tilga kirish darajasi va tilning haqiqiy tarkibi chegaralari haqida savol tug'iladi.

Har qanday tilda ismlarning tarkibi bir marta va umuman berilmaydi. Ismlar repertuari o'zgaradi: ba'zilar faol foydalanishdan yo'qoladi, boshqalari yaratiladi, boshqalari onomastikada o'z o'rnini o'zgartiradi, Ism boshqa antroponimik tizimlarga kiritilishi mumkin, ism boshqa tizimlardan moslashtiriladi va ismlar asl shaklida olinadi.

Kichik jamoalar ichida (oila, do'stlar, ishlab chiqarish) ismlar umumiy lug'atga aylanadi. Ular doimiy ravishda odatdagi nutq vaziyatlariga kiritiladi, ism jamoa ichida tushunarli bo'lgan ma'nolarga ega. Ammo bu jamoalardan tashqarida ismlar umumiy foydalanishni yo'qotadi va maxsus lug'at birliklariga aylanadi.

Bugungi kunda antroponimik tizimlarni shakllantirish jarayoni yakunlanib, ismlar Qonunchilik mavzusiga aylanganligi sababli, ismni almashtirish huquqiy muammoga aylandi. Shaxsiy ismlar har qanday xalq tarixi va madaniyatining ajralmas qismi sifatida har qanday til muhitida o'zlarining milliy xususiyatlarini saqlab qolishga harakat qilishadi, shuning uchun bugungi kunda shaxsiy ismlar tarjima qilinmaydi, ular transkripsiya orqali uzatiladi. Onomastik tizimlar tarixida an'analarining o'rni juda katta. Shu nuqtai nazardan, onimik tizimlar umuman tilga xos bo'lgan barqarorlik, barqarorlik, an'anaviylikka intiladi.

Antroponimika-bu xalq hayotini aks ettiruvchi tarixiy, ijtimoiy va madaniy omillarni o'z ichiga olgan tilda o'ziga xos mikrosistema. Shaxsiy ismlar o'z davrining uzusini, jamiyatning turli qatlamlarida shaxsiy ismlardan foydalanish an'analarini aks ettiradi. « ...To'g'ri ism-tilning o'ziga xos qismi va rus xalqi madaniyatining o'ziga xos milliy qismi" (Bondaletov, 1983,259).

Muayyan tilning antroponimik tizimini tahlil qilish ma'lum bir hududda ma'lum bir davrda ismlarning tarqalish tarixiga murojaat qilishni talab qiladi. Shaxsiy shaxsiy ismlar shakllantiruvchi vositalarning o'ziga xosligi va ko'pligi, sub'ektiv baholash shakllarining noaniqligi, hissiy soylarning boyligi, ushbu shakllarda farqlanadi. O'ziga xoslik ishlab chiqarish asosida namoyon bo'ladi, bu yerda tovush modifikatsiyalari va qisqarishlarining katta murakkabligi, g'ayrioddiylik kuzatiladi. Shunday qilib, to'g'ri ismlar hissiy-baholovchi so'zlarni hosil qiladi, ammo umumiy ismlardan farq qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Begmatov E. A. O'zbekiston nomlari ma'lumotiislari ma'nosi (izoxlilug'at). 14 600 ismlarizoxi.2-nashri. — Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi (lug'at), 2007. — 608 r.
2. Nafasov T. Markayev O'tish: Saytda Harakatlanish, Qidiruv O'zbek etnoantroponimlari //Onomastika O'zbekiston onomastikasi. Sat. tez.II rep. ilmiy-amaliy.conf. - Qarshi, 1989. — P.136-140.
3. Superenskaya A.V. Atoqli otlar struktrasi fonologiya va morfonologiya.-M.: Nauka, 1969.
4. Yermolovich D.I. atoqli otlr tillar va madaniyatlar o'rtasida.-M.: R.Valent, 2001.
5. Komiljonovna K. I. Changes in the system of anthroponyms in the Uzbek language at the end of the 20th century-the beginning of the 21st century //Zien Journal of Social Sciences and Humanities. – 2022. – T. 10. – C. 65-67.
6. Koziyeva I. K. THE HISTORY OF THE DEVELOPMENT OF RUSSIAN ANTHROPONYMY //МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ЯЗЫКА, ОБРАЗОВАНИЯ, ПЕРЕВОДА. – 2022. – Т. 3. – №. 3.